
DICHTERBIJ

Gesticht

Paul Hemels

"Komst kliniek leidt tot weerstand buurt", kopte de regionale krant drie jaar geleden in vette letters.

Als gevolg van decentralisatie en reorganisatie verhuisde een groot gedeelte van de psychiatrische kliniek naar het centrum van een nabijgelegen stad. Dat had immers veel voordelen: een herkenbaar en voor iedereen bereikbaar gebouw, meer resocialisatiemogelijkheden, minder stigmatiserend. De gezondheidszorg dicht bij mensen.

De vooraf georganiseerde informatiebijeenkomsten voor de wijkbewoners konden niet verhinderen dat velen sceptisch stonden ten opzichte van deze verandering. Sommigen meenden dat de waarde van hun woningen drastisch zou dalen, anderen vroegen zich af of het verantwoord was dat de kinderen zonder toezicht op straat speelden. En als de auto werd beschadigd, wie zou dan voor de kosten opdraaien?

Inmiddels wordt de aanwezigheid van de kliniek min of meer getolereerd.

Mijn woonwijk bevindt zich vijftien kilometer verder, en grenst aan het park van een psychiatrisch ziekenhuis. Het staat er al meer dan anderhalve eeuw. "Het gesticht", of "het gekkenhuis", wordt het door de oudere buurtbewoners genoemd.

Het is nog niet zo lang geleden dat ik met mijn kinderen over het terrein fietste.

Dat kon, de hekken werden decennia geleden reeds verwijderd. Het verbaasde mij dat mijn dochtertje sommige patiënten - ook wel heel correct 'bewoners' genoemd - bij hun naam kende. En wat was ik trots toen ik hoorde hoe mijn zoontje aan een vriendje uitlegde dat gedragingen van mensen enigszins kunnen verschillen: "Sommigen hebben een héél klein foutje in hun hoofd". De kern van de biologische psychiatrie in een notendop!

Ondanks de vele wervingspogingen diende zich geen vrijwilliger aan om 's ochtends de dieren in de kinderboerderij te voeren. Maar Rinus, sinds zeventien jaar woonachtig op het terrein, wilde wél. Dagelijks fietste hij - duidelijk herkenbaar in zijn groene overal - naar onze straat om voor de beesten te zorgen. Jan, één van de buurtbewoners, maakte hem snel wegwijs in de ingewikkelde wereld van de fauna.

De feestelijke bijeenkomsten in het buurthuis werden vaak opgeluisterd door Peter, voordat hij ziek werd een talentvol pianist. Dat hij mogelijk wat trager speelde dan vroeger viel niemand op: c'est le ton qui fait le musique.

Marie stond wekelijks achter de bar, serveerde drankjes voor bezoekers van recepties. En ondanks dat bijna iedereen wist waar Marie woonde - en wellicht nog véél meer van haar wist - was zij een volwaardig lid van de vrijwilligerspool. Veel patiënten deden hun boodschappen bij de plaatselijke kruidenier. Zij werden hartelijk ontvangen, en wachtten gewoon op hun beurt.

Sinds drie jaar onderscheid onderscheidt onze buurt zich niet meer van andere buurten. De kinderboerderij zoekt naarstig naar vrijwilligers Tijdens bijeenkomsten in het buurthuis klinkt op de achtergrond de viool van André Rieu. De wachttijd aan de kassa van de buurtwinkel is aanzienlijk korter geworden. En de markante gebouwen op het terrein worden verhuurd aan saaië organisatie- en adviesbureaus.

Gisteren stond er een interessant artikel in de krant: de GGZ overweegt om haar terrein weer in gebruik te nemen. Vooralsnog op beperkte schaal en alleen voor specifieke doelgroepen, maar toch...!
Ik zie de toekomst van onze buurt weer met vertrouwen tegemoet.

De waan bepaalt de realiteit

Gerard Lohuis

Ze is gewend dat de verpleegkundige haar vertelt dat ze zich moet douchen. In het verpleegplan staat dat de zelfzorg te wensen overlaat en dat Hilda daarom aangespoord moet worden om zich twee keer per week te douchen. Hilda wacht braaf op de verpleegkundige, wacht tot ze aangespoord wordt en gaat zich vervolgens douchen.

Albert wil op bezoek bij zijn broer maar is volgens de verpleegkundigen erg in de war en kan daarom niet naar zijn broer. Hij zou daar alleen maar problemen veroorzaken. Albert denkt dat hij Jezus is en dat hij de wereld moet redden. Het antwoord van de verpleegkundigen is erop gericht dat Albert medicijnen moet innemen want dan zullen zijn ideeën om de wereld te veranderen vanzelf afnemen. Hoe meer ze aandringen om de medicijnen in te nemen, des te heftiger wordt het verzet Albert zich er tegen. Totdat de broer zegt dat hij mag komen als hij enkele dagen de medicijnen heeft ingenomen. Albert neemt vanaf dat moment zijn medicijnen in want zijn broer is belangrijker dan zijn wereldse opdracht te vervullen. De verpleegkundigen schrijven in de rapportage dat Albert door hun uitleg gemotiveerd is geraakt om de medicatie te gebruiken.

Lutitia vindt dat de hulpverlener haar niet helpt bij het krijgen van een woning. Ze is uit de vorige woning gezet omdat ze het huis verwaarloosde en vervolgens zo boos werd op de woningbouwvereniging omdat ze haar in een vieze woning lieten wonen. Uit boosheid weigerde ze de huur te betalen waarop de woningbouwvereniging het welletjes vond. Lutitia blijft vinden dat ze een woning moet hebben en leidt een zwervend bestaan. Ze slaapt dan weer eens hier dan weer daar. 's Ochtends weet ze vaak nog niet waar ze 's avonds kan slapen. De stemmen in haar hoofd probeert ze met drugs tot kalmte te manen.

Al die werkelijkheden, al die verschillen. Ik mag een tijdje onderzoek doen naar de betekenis van al die verhalen. En onderzoeken hoe hulpverleners proberen om contact te maken met de verongelijkte cliënten die een ander visie hebben over de dagelijkse realiteit. In het psychiatrisch vakjargon wordt dat een waan genoemd, maar voor de cliënt is het pure realiteit. Soms lijkt het wel alsof het verstand het onmogelijk maakt om de waan en de emotionele belevenissen van de cliënt te begrijpen. "Des te meer hulpverleners het weten te verklaren, des te moeilijker is het voor ze om het om te begrijpen" denk ik wel eens in een moment dat ik er niets meer van begrijp.

Al die verpleegkundigen die de dagelijkse (waan)zin tegemoet treden en proberen te begrijpen wat de verwarde cliënt bedoelt. En naar ze luisteren en hopen dat ze het vertrouwen winnen. Zoals met de jongeman die denkt dat hij directeur van Philips moet worden. Twee jaar lang is er door artsen en verpleegkundigen op hem in gepraat dat zoiets voor hem niet haalbaar is. Hoe meer ze verstandelijk proberen uit te leggen, des te meer raakte de jongeman overtuigt van zijn mening dat hij directeur moest worden. Totdat een verpleegkundige het "zo zat was" en de directeur van Philips belde om te vragen of hij een gesprek met de jongeman wilde voeren. De directeur had wel enige kennis en ervaring met de psychiatrie en dat inspireerde hem blijkbaar om op het verzoek in te gaan. Wat de artsen en verpleegkundigen in twee jaar niet was gelukt, kreeg de directeur in twintig minuten voor elkaar. Onze jongeman diende in zijn baan als directeur

weet te hebben van macro en meso-conjuncturele beschouwingen en moest bovenal goed kunnen rapporteren. Met name door dat laatste was hij erg geschrokken. Op de afdeling vertelt hij dat hij eerst maar eens een cursus Nederlandse taal moet gaan volgen. "Ik heb nog een lange weg te gaan". Drie weken later start hij met de cursus en weer drie weken later stopt hij er mee. Hij heeft een prachtig meisje ontmoet met wie hij wil gaan samenwonen. Ze zijn beiden verliefd. Een nieuwe waan of realiteit? Het is duidelijk: de waan bepaalt de realiteit.